

SECTORUL ENERGETIC AL REPUBLICII MOLDOVA – ACTUALITATE ȘI TENDINȚE DE DEZVOLTARE

P. Frăsîneanu, drd.

Universitatea Tehnică a Moldovei

INTRODUCERE

Viața noastră de toate zilele – încărcăți cu energie ieșim la muncă, ne putem odihni, putem planifica viitorul, pentru a fi iarăși capabili de a merge înainte pentru a făuri, prospera și amplifica avuția colectată și acumulată, desigur în mărimea rațională și în pas cu cerințele lumii contemporane.

Deci, nedispunând de această energie viața se face imposibilă, nu numai că despre o anumită dezvoltare, dar și despre o funcționare normală și chiar despre existență nici nu poate fi vorba. Respectiv, suntem dependenți total de acest fenomen, ca *energia*.

Numai, încărcăți cu energie, încălziți la o anumită temperatură, dispunând de o anumită cantitate de energie, aduși la anumite condiții, în funcție de anumite nevoi fiziologice, suntem capabili să consumăm, să producem și să creăm anumite și diverse valori necesare vieții noastre.

Este de menționat că, omul trebuie să consume zilnic anumite bunuri pentru ca să se încarce cu energia necesară sau să și-o poată menține pe cea acumulată, și în așa fel să poată fi capabil să-și dobândească, să-și producă zi de zi aceste valori ce-i vor permite satisfacerea nevoilor fiziologice, ce sunt inerente fiecărui om.

Dar este de constatat că, și aceste bunuri necesită anumite tipuri de energie pentru a căpăta statut de produs finit și a fi gata de consumare. Deci, observăm că de energie depind, atât oamenii, ca ființe umane, cât și acele utilități, ce trebuie consumate pentru a permite ființei umane să existe și să se dezvolte. Însă, diferența este în funcție de tipul de energie, dacă la oameni merge vorba despre energia corporală, despre energia primită în cadrul consumului hranei, sub forma *caloriilor*, atunci la produse și servicii – se vorbește despre energia materială calorică, energie obținută în urma utilizării resurselor energetice.

1. CONȚINUT DE BAZĂ

Desigur, au trecut secole prin care omul, oamenii și-au descoperit diverse valori ce le permite să se mențină, să se dezvolte ca niște ființe umane biologice, raționale, sociale, ca omul să fie un membru decent al Terrei. Și la ziua de azi, calitatea

vieții este una din problemele de bază a politicii sociale a oricărui stat.

În lumea contemporană, în urma diviziunii sociale a muncii, cel ce contribuie la prepararea hranei; cel ce contribuie la confecționarea hainelor, încălțăminte și la obținerea altor bunuri materiale, atât directe, cât și indirecte; cel ce ne încălzește, cel ce ne asigură cu diversele tipuri de energie, descoperite pe măsura evoluției omenirii, ne creează condiții pentru menținerea calității vieții lumii contemporane, este *sectorul energetic*.

În așa fel, observăm de importanța dezvoltării unui asemenea sector și menținerii lui în cadrul unei societăți contemporane și civilizate. Dar am vrea să *atenționăm* că diversele probleme ce pot apărea în sectorul dat pun în pericol securitatea alimentării comunității cu resurse energetice, unde din cele expuse mai sus sunt clare consecințele.

După cum vedem sectorul a fost supus cercetării, și aceasta a fost nu întâmplător, deoarece în rezultatul unui studiu am depistat că el se confruntă cu unele probleme și de aceea considerăm că sectorul dat merită atenție.

De aceea, în continuare propunem un excurs prin care vom urmări ce este, ce a fost, cum este și cum ar trebui să fie situația în sectorul dat pentru a se dezvolta sau a nu fi pusă în pericol dezvoltarea lui, mai cu seamă viabilitatea lui în funcție de situația economico-financiară.

În primul rând, totuși am vrea să vă reamintim că, energetica economiei naționale cuprinde o totalitate de ramuri industriale și de servicii separate în funcție de resursele energetice prin care fiecare sector este specializat și prin care satisface cerințele consumatorilor (orice persoană fizică sau juridică care utilizează resurse energetice) cointeresați în consumul dat.

Deci, *sectorul energetic* al oricărei economii sau națiuni este acel sector/complex, care asigură trebuințele diverselor domenii sau ramuri cu întreprinderile sale, fie în aspect economic, fie în aspect socio-cultural și ale populației cu combustibil și energie, adică cu resurse energetice fie primare, fie derivate [4], care generează energia specifică necesităților pentru consum. Respectiv, sectorul dat trebuie să dispună de un potențial de resurse prin care să fie asigurați toți consumatorii.

De aceea, considerăm că, în orice comunitate

este necesar de stabilit necesarul de resurse și de planificat direcțiile de consum sau distribuția lor, respectiv în funcție de necesitățile urmărite anterior, în anii precedenți și ce acțiuni viitoare ar putea modifica consumurile precedente. Necesitatea acestei determinări:

⇒ Este legată de asigurarea unei alimentări neîntrerupte a tuturor consumatorilor în orice moment de timp și de necesitate la consum direct în funcție de cantitatea de consum nedeminată (ce este un moment negativ – adică necunoașterea).

⇒ Din alt punct de vedere, firmele energetice trebuie totuși să-și planifice într-o oarecare măsură viitoarea activitate, chiar dacă consumul este foarte flexibil și dinamic.

⇒ La fel este de menționat, că o problemă de bază este nedisponerea în anumite țări, inclusiv și țara noastră Republica Moldova, de resursele sale energetice primare sau derivate, respectiv aceasta conduce spre aceea că aceste țări sunt obligate să importe neajunsurile de aceste resurse pe lângă cele proprii (dacă totuși sunt), în totalul balanței de materiale, ce trebuie să cuprindă diversele tipuri utile și într-o oarecare măsură reciproc substituente de resurse energetice, pentru a putea asigura consumatorii cu diverse tipuri de combustibil și energie (electrică și termică).

⇒ Și nu în ultimul rând neaprovizionarea cuvenită a țării cu resursele energetice necesare, la cantitatea lor optimă, pune în pericol securitatea aprovizionării, de la care pot fi afectate, în primul rând, bunăstarea statului, a poporului său. Din alt

punct de vedere va fi afectată dezvoltarea economică și progresul societății în ansamblu, fapt ce la rândul său influențează negativ asupra capacității de producție internă, asupra competitivității și forței politice a țării. De aceea considerăm că, unul din fondatorii diverselor întreprinderi energetice trebuie să fie în mod obligatoriu statul, dar, desigur, la baza funcționării acestor întreprinderi să stea principiul eficienței [1].

De ce el? Deoarece totuși anume el urmărește interesele poporului său și în așa fel aceste mișcări vor putea fi protejate și reglementate, mai cu seamă că sunt resurse de primă necesitate, desigur indirecte, dar de care depinde asigurarea de bază cu bunuri de primă necesitate. Pentru aceasta în sectorul energetic se urmărește un astfel de instrument ca Balanța Energetică sau așa numita Balanța energetică și de combustibil. După cum vedem din denumirea inițială acest instrument este unul de evidență și este denumit ca balanță. Aceasta este argumentat de faptul că, într-adevăr, el este o balansare a:

- *ce, de unde și cât trebuie de adus, în funcție de tipurile de resurse energetice – activul balanței – necesitățile în energie ce trebuie satisfăcute și*
- *pentru cine, unde și cât trebuie de dus resurse energetice, în funcție de destinație – pasivul balanței – consumul de energie.*

În continuare propunem Balanța energetică a Republicii Moldova pentru perioada 1995...2010 (vezi tabelul 1, 2).

Tabelul 1. Structura surselor de asigurare și satisfacere a necesităților în energie în RM pe anii 1995...2010.

Resursele energetice și apartenența	Ponderea surselor de satisfacere în dinamică, %						
	1995	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Resurse energetice, total: mii tone	5617	3520	3471	3374	3444	3304	3434
- ritmul de creștere de bază, %	100	62,67	61,79	60,07	61,31	58,82	61,14
%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1. Surse interne	2,0	3,6	3,8	3,7	4,6	5,3	4,4
- ritmul de creștere de bază, %	100,0	118,6	124,3	119,5	148,9	167,0	142,3
2. Surse importate	91,0	88,7	88,8	89,7	87,3	85,4	86,2
- ritmul de creștere de bază, %	100,0	64,4	63,5	62,4	62,0	58,1	61,0

Tabelul 2. Structura distribuției resurselor energetice în RM pe anii 1995...2010.

Resursele energetice și distribuția	Ponderea direcțiilor de distribuire în dinamică, %						
	1995	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Distribuția, total: mii tone	5617	3520	3471	3374	3444	3304	3434
%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1. Consum intern:	90,5	92,5	93,4	91,6	90,8	89,6	91,9
- ritmul de creștere de bază, %	100,0	67,4	67,1	64,0	64,8	61,3	65,4
- Transformat în alte tipuri de energie	56,2	34,1	33,6	32,5	31,7	31,0	30,7
- Necesități tehnologice de producție	34,3	58,4	59,8	59,1	59,1	58,6	61,2
2. Surse exportate	0,8	0,1	0,2	0,3	0,2	0,6	0,7
- ritmul de creștere de bază, %	100,0	11,7	14,0	23,4	16,4	49,1	58,5

Sursă: Prelucrat de autori în baza Informației Biroului Național de Statistică al RM [2, 3].

Deci, analizând datele expuse în tabelul 1, putem urmări resursele energetice ce au fost necesare satisfacerii cerințelor în energie și

direcțiile de utilizare nemijlocit pentru fiecare destinație. După cum observăm, necesarul în resurse energetice s-a diminuat și reducerea este esențială.

În anul 2010 el este față de anul 1995 cu cca. 39% (3434/5617) mai mic. Însă din studiul efectuat s-a urmărit că după anul 1995 s-a început o diminuare continuă până în anul 2001, în care s-a atins cel mai mic nivel și care era cu cca. 52% mai mic față de cel de bază, după care s-a început o creștere continuă până în anul 2005, care a înregistrat cea mai înalt nivel, care, după care vedem din tabelul 1, nu a mai fost atins cu toate că este doar cu 2,5%(3520/3434*100-100) mai mare decât nivelul anului 2010.

După cum vedem din tabelul 1, în Republica Moldova majoritatea resurselor energetice, necesare asigurării societății cu combustibil și energie, sunt importate, moment legat de insuficiența și de lipsa, în general, a unora în Republică. În volumul total anual al importurilor Republicii Moldova cota lui variază între 41-58%.

Dacă e să analizăm nivelul ponderii ce o deține importul de resurse energetice, în funcție de intrări, observăm că ea este esențială și variază între 85,4-91,0%. Însă în raport cu a. 1995 ea se reduce și aceasta este legată de faptul că crește valoarea surselor interne, fapt ce vorbește despre faptul că în cadrul Republicii se caută surse alternative ce diminuează necesitatea importului (vezi tabelul 1). În pofida existenței în Republică a surselor proprii (resurse hidroenergetice, lemn și combustibil pe baza materiilor prime agricole) totuși RM depinde în proporție de 99% de resursele energetice importate.

Deci, după cum observăm, s-a redus esențial cantitatea de resurse energetice și problema de bază este diminuarea în continuare a consumului lor în cadrul comunității. S-a redus consumul intern, care a fost dependent de direcțiile scopurilor utilizării lor. Analizând informația expusă în tabelul 2

Tabelul 3. Valoarea, dinamica și indicii de dezvoltare a producției energetice a RM în perioada 1995...2010.

Indicatorii	Volumul indicatorilor în dinamică						
	1995	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1. Valoarea producției în prețuri curente, mil. lei	667,4	2235,2	2367,8	3175,8	3853,4	4134,9	4888,6
2. Producția în prețuri comparabile (an. 1995), mil. lei	667,4	470,3	493,8	491,8	485,0	452,0	454,7
3. Indicii de dezvoltare de bază, %:							
➤ indicii volumului fizic	100	70,5	74,0	73,7	72,7	67,7	68,1
➤ indicii prețurilor	100	475,3	479,5	645,7	794,6	914,8	1075,1
➤ indicii valorii producției în prețuri curente	100	334,9	354,8	475,8	577,4	619,6	732,5

Sursa: Prelucrat de autori în baza informației Biroului Național de Statistică al RM [2, 3].

CONCLUZII

În final am vrea să admitem că pentru sectorul dat diversele probleme ce apar pun în pericol nu numai securitatea alimentării comunității cu resurse energetice, dar și conduc la desfășurarea ineficientă a întreprinderilor energetice, din care cauză se reduce viabilitatea lor. Considerăm că numai printr-o politică corectă de organizare a unor astfel de activități strategice se poate atinge un nivel optim pentru ambele direcții.

, putem admite că distribuția resurselor energetice în Republica Moldova prevede două direcții, cum ar fi: 1. consumul intern și 2. export-ul.

În baza datelor expuse putem admite că s-a diminuat necesitatea în prima direcție a consumului intern, adică a transformării resurselor primare sau derivate în produsele de bază ale Ramurii Electroenergetice, și anume, a energiei electrice și termice. Dacă e să analizăm cea de a doua direcție, și anume, consumul nemijlocit de resurse energetice de sferele materiale și nemateriale, de gospodăriile individuale, atunci observăm o situație inversă în linii generale, adică se urmărește o creștere, practic liniară, unde în medie pe direcție creșterea este pentru anul 2010 de 1,09 ori față de anul de bază. Totuși pentru o așa dinamică (1995-2010) creșterea este neesențială. Însă, în cadrul acestei direcții se urmăresc modificări în structura distribuției date.

Deci, din excursul făcut în cadrul balanței energetice putem admite că diminuările în consum, care au fost în principal legate de diminuarea necesității în transformarea în alte tipuri de energie, au condus spre reducerea necesarului de resurse pentru satisfacerea cerințelor consumatorilor (v. tab. 1, 2). După cum observăm devierile sunt esențiale față de anul de bază 1995. Toate acele momente ce le-am urmărit împiedică desfășurarea efectivă și eficientă a întreprinderilor din sectorul energetic, deoarece capacitățile lor de producție sau capacitățile de transport spre consumatori au cerut investiții enorme și acum nu-și recuperează eforturile depuse.

Pentru a urmări cum s-au reflectat aceste mișcări asupra capacității de producție a întreprinderilor energetice propunem în continuare dinamica valorii și a volumului de producție a activității economice energetice a RM (v. tabelul 3).

Bibliografie

1. *Legea cu privire la energetică din 19.02.98.*
2. *Anuarul Statistic al RM. Ch., 2002. 525 p.*
3. *Anuarul Statistic al RM. Ch., 2011. 564 p.*
4. **Frăsineanu P.** *Resursele energetice și esența lor în viața social-economică a comunității. În: Meridian Ingineresc. 2012, nr. 1.P.58-63.*

Recomandat spre publicare:13.05.2013.